

Raadsmededeling - Openbaar

Nummer : 101-2019
Datum : 2 juli 2019
B&W datum : 11 juni 2019
Beh. Ambtenaar : F. Siemes
Portefeuillehouder : J.C. Wikkerink
Onderwerp : Evaluatie armoedebeleid 2018

Aanleiding:

Op 15 december 2015 heeft de gemeenteraad het Armoedebeleid gemeente Aalten 2016 vastgesteld. Hierin is opgenomen dat na afloop van ieder kalenderjaar wordt geëvalueerd op het gebruik, zowel qua gebruikers als financieel. Op 21 maart 2017 heeft een evaluatie over 2016 plaats gevonden. Het jaar 2017 is niet geëvalueerd. Dit had te maken met het feit dat het college in het voorjaar van 2018 een minima-effectrapportage door het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) wilde laten uitvoeren. Dit onderzoek is medio 2018 uitgevoerd.

Inhoud Mededeling:

Als bijlage bij deze raadsmededeling treft u de evaluatie 2018 van het armoedebeleid van de gemeente Aalten aan.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

- *Evaluatie 2018, Armoedebeleid gemeente Aalten.*

Evaluatie 2018

Armoedebelid
gemeente Aalten
Juni 2019

1. Inleiding

Op 15 december 2015 heeft de gemeenteraad het Armoedebelid gemeente Aalten 2016 vastgesteld. Hierin is opgenomen dat na afloop van ieder kalenderjaar wordt geëvalueerd op het gebruik, zowel qua gebruikers als financieel. Op 21 maart 2017 heeft een evaluatie over 2016 plaats gevonden. Het jaar 2017 is niet geëvalueerd. Dit had te maken met het feit dat het college in het voorjaar van 2018 een minima-effectrapportage door het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) wilde laten uitvoeren. Dit onderzoek is medio 2018 uitgevoerd (zie verderop).

2. Evaluatie

Aantal verstrekkingen inkomensondersteuning

Regeling/voorziening	2017	2018	Gebruik 2018 vs 2017
Bijzondere bijstand totaal (incl. zorgkosten)	468	501	107%
<i>Bijzondere bijstand zorgkosten (excl. eigen risico)</i>	<i>309</i>	<i>310</i>	<i>100%</i>
Vergoeding deel verplicht eigen risico zorgkosten	171	176	103%
Meedoenregeling	414	480	116%
Kindpakket (educatie/schoolgerelateerd)	47	79	168%
Individuele inkomens toeslag	208	229	110%
Regeling pensioengerechtigden	60	49	82%
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen *1	201 (81)	180 (78)	90%
Jeugdfonds sport * 2	--	20	--
Collectieve aanvullende zorgverzekering *3			

*1: het eerste getal is het aantal aanvragen en tussen haakjes is het aantal afwijzingen. Het aantal toekenningen over 2017 en 2018 is resp. 120 en 102.

*2: gestart met het jeugdfonds sport per 1 april 2018.

*3: minima tot 110% van het van toepassing zijnde sociaal minimum kunnen bij CZ gebruik maken van een op de gemeente afgestemd aanvullend pakket (met korting op de premie). Wij verstrekken geen aanvullende financiële bijdrage op de premie. Het aantal deelnemers bij CZ per 31 december 2018 bedraagt 623.

In 2018 hebben meer inwoners gebruik gemaakt van de gemeentelijke inkomensondersteuning met uitzondering van de regeling pensioengerechtigden. Van deze regeling wordt relatief weinig gebruik gemaakt en laat een dalende trend zien (ondanks dat de inkomenspositie van ouderen de afgelopen jaren niet veel is verbeterd). Waarschijnlijk heeft dit te maken met de 110% grens (daarboven wel draagkrachtberekening) in relatie tot de hoogte van de aanvullende pensioenen die men ontvangt en/of vermogensbezit.

Ook de ingevoerde draagkrachtberekening vanaf 2016 leidt tot meer aanvragen.

De kindregelingen (gedeelte meedoenregeling en het kindpakket) laten een redelijke stijging in verstrekkingen zien. We gaan deze regelingen nog verder uitdragen en breder bekend maken. Dit doen we door in gesprek te blijven met de organisaties die veel met jongeren werken zoals het onderwijs, het jeugdwerkzorgwerk en het verenigingsleven. Landelijk is armoedebestrijding onder kinderen ook een belangrijk speerpunt waarvoor (extra) structureel geld beschikbaar is.

In januari 2018 is, om te komen tot een inzet van deze (extra) middelen, het armoedebeleid aangepast en zijn een aantal regelingen ten behoeve van kinderen in armoede uitgebreid en verruimd:

1. De inkomensgrens voor kind gerelateerde regelingen is verhoogd naar 120% van het van toepassing zijnde sociaal minimum.
2. Stoppen met het hanteren van een minimumleeftijd om in aanmerking te komen voor het educatief kindpakket.
3. We zijn aangesloten bij het Jeugdfonds sport.

Jeugdfonds sport

Op 1 april 2018 is een samenwerkingsovereenkomst voor 4 jaar aangegaan met het Jeugdfonds sport Gelderland. Het doel is dat ieder kind of jongere dat opgroeit in een financieel niet of minder draagkrachtig gezin in de gelegenheid moet zijn te kunnen sporten (en/of aan cultuurbeoefening te doen via het jeugdfonds cultuur). Het Jeugdfonds sport (en cultuur) Gelderland maakt onderdeel uit van een landelijk netwerk van stedelijke en provinciale fondsen. Inmiddels wordt met meer dan 240 gemeenten samengewerkt.

De jaarlijkse subsidie bedraagt € 5.000,- met als doelstelling om jaarlijks minimaal 20 kinderen te laten deelnemen. In 2018 is deze doelstelling al binnen 9 maanden gerealiseerd. 20 kinderen in de leeftijd van 7 – 16 maken hier gebruik van. Alle doorverwijzingen komen van Figulus Welzijn (jeugd welzijnswork en de talentverbinder) als zijnde de lokale aanspreekpunten.

De wens is om het jeugdfonds sport voor onze gemeente ook uit te breiden met cultuur. Dit wordt meegenomen in een nieuw op te stellen beleidsplan armoede en schulden.

Niet-gebruik terugdringen

Een van de speerpunten van het armoedebeleid is dat de gemeente een actief beleid voert om het niet-gebruik van regelingen terug te dringen. Binnen onze dienstverlening is voortdurend aandacht voor het bereiken van inwoners die recht hebben op gemeentelijke inkomensondersteuning. Dit gebeurt onder andere via huisbezoeken door consulenten en contacten met tal van intermediairs/maatschappelijke organisaties. Ook wordt er actief gecommuniceerd (zorgpagina, jaarlijkse folder over de financiële regelingen en informatievoorziening aan diverse organisaties die met de doelgroep te maken hebben).

Uitgaven inkomensondersteuning

Regeling/voorziening	2017	2018	Kosten 2018 vs 2017
Bijzondere bijstand totaal (incl. zorgkosten)	€ 402.662	€ 382.332	95%
<i>Bijzondere bijstand zorgkosten (excl. eigen risico)</i>	€ 135.920	€ 131.879	97%
Vergoeding deel verplicht eigen risico zorgkosten	€ 28.831	€ 27.019	94%
Meedoenregeling	€ 125.980	€ 109.620	87%
Kindpakket (educatie/schoolgerelateerd)	€ 18.163	€ 43.263	238%
Individuele inkomensvoetstuk	€ 93.222	€ 103.005	110%
Regeling pensioengerechtigden	€ 14.699	€ 11.683	79%
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	€ 63.001	€ 57.192	91%
Jeugdfonds sport	--	€ 5.000	--
Totaal	€746.558	€739.114	99%

De uitgaven voor de bijzondere bijstand zijn licht gedaald maar redelijk stabiel (wel 7% meer aanvragen maar dit heeft dan meer met de hoogte/aard van de kostensoorten te maken). Het kindpakket voorziet in een behoefte. De verwachting is dat het gebruik de komende jaren toeneemt. Wat met name opvalt is dat de meedoenregeling meer verstrekkingen kent maar dat de uitgaven zijn gedaald. Er is een groep cliënten die een (ambtshalve) toekenning heeft gekregen maar uiteindelijk niet declareert. Dit kan zijn omdat ze geen kosten maken voor deelname aan het maatschappelijk verkeer of dat ze vergeten te declareren. We gaan bezien hoe we dit niet-gebruik kunnen terug dringen.

Ontwikkeling uitgaven inkomensondersteuning 2016 – 2018

Hieronder ziet u een kort overzicht van de totale uitgaven inkomensondersteuning (zonder de uitgaven voor de kwijtschelding gemeentelijke belastingen en het jeugdfonds sport) over de jaren 2016 t/m 2018. Vanaf 2016 is de inkomensondersteuning verruimd met o.a. de invoering van het kindpakket, vergoeding gedeelte eigen risico zorgkosten en uitbreiding van de bijzondere bijstand (o.a. vergoeding voor zwemlessen en voorschoolse educatie en invoering van een draagkrachtberekening).

Jaar	Totale uitgaven
2016	€ 610.905
2017	€ 683.557
2018	€ 676.922

De budgetten voor de armoederegelingen in de gemeentebegroting (in 2018 totaal € 724.667 en begroot voor 2019 € 699.563) bieden nog voldoende dekking voor de uitvoering van het huidige armoedebeleid.

Voedselbank

Onderstaande informatie over de gemeente Aalten komt uit het jaarverslag 2018 van de Stichting Voedselbank Oost-Achterhoek (werkgebied gemeenten Aalten, Berkelland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk). Dit verslag is terug te vinden op: <https://oost-achterhoek.voedselbanknederland.nl> (onder kopje 'over ons'/beleid en jaarverslagen).

- Aantal huishoudens: 17 bestaande uit: 5 eenoudergezinnen, 4 tweeoudergezinnen, 6 alleenstaanden, en 2 echtparen zonder kinderen;
- Gemiddeld maakten 45 personen (waarvan 12 kinderen onder de 13 jaar) per maand gebruik van een voedselpakket;
- Gemiddelde looptijd van het gebruik voor alle cliënten van de Voedselbank is in 2018 ruim 18 maanden;
- Voor 2018 heeft de gemeente Aalten een subsidie verstrekt van € 4.860,-.

Humanitas

Onderstaande informatie over de gemeente Aalten komt uit het jaarverslag 2018 van Humanitas Oostelijke Achterhoek financiële thuisadministratie en de formulierenbrigade:

- M.b.t. de thuisadministratie zijn in totaal 31 cliënten geholpen;
- Er wordt nauw samengewerkt met de formulierenbrigades in Aalten, Winterswijk en Berkelland;
- De formulierenbrigade in Aalten heeft in totaal 85 klantcontacten gehad: 76 bezoekers op het spreekuur, 8 info & advies via telefoon/mail en 1 huisbezoek;
- Voor 2018 heeft de gemeente Aalten een subsidie verstrekt van € 13.728,- voor de thuisadministratie en € 1.500,- voor de formulierenbrigade.

Wat hebben we verder gedaan in 2018?

- We zijn één van de initiatiefnemers geweest van het Preventie Platform Jeugd (een gezamenlijk initiatief van de gemeenten Aalten, Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk en tal van maatschappelijke organisaties). Het PPJ kent een werktafel kind & armoede waaraan we actief meewerken. Zo is in oktober 2018 een congres 'armoede in de school' op Schaersvoorde georganiseerd. Er is inmiddels een signalenkaart Armoede voor zowel het primair als het voortgezet onderwijs ontwikkeld.
- Een bijdrage geleverd aan (de 1^e fase) van het ondersteunings- en adviesprogramma voor agrarische ondernemers, Platteland Aalten in beweging (ook gericht op sociaal/financieel).
- Actualisatie folder 'financiële regelingen en voorzieningen voor inwoners met een smalle beurs'.
- Actualisatie beleidsregels armoedebeleid gemeente Aalten 2018.
- Laten uitvoeren van een minima-effectrapportage door het Nibud.

Minima-effectrapportage Nibud

Wij hebben laten onderzoeken wat het effect is van het Aaltense armoedebeleid en landelijke inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in onze gemeente. Op 17 oktober 2018 is de gemeenteraad via een raadsmededeling (nr. 98-2018) geïnformeerd over de uitkomsten van de uitgevoerde minima-effectrapportage. Op 21 november 2018 hebben wij een bijeenkomst georganiseerd waarin deze uitkomsten door de onderzoeker van het Nibud zijn gepresenteerd aan de gemeente en maatschappelijke partners op het gebied van armoedebestrijding.

In de minima-effectrapportage is voor 8 verschillende huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt. Voor elk van deze huishoudtypen is op 3 inkomensniveaus (het toepasselijk sociaal minimum, 110% en 120% van de geldende bijstandsnorm) een begroting gemaakt. Zo wordt voor de verschillende huishoudtypen op deze inkomensniveaus inzichtelijk wat het effect van landelijke en gemeentelijke maatregelen is op de koopkracht.

Bij de uitgaven is onderscheid gemaakt tussen uitgaven uit het basispakket en uitgaven uit het restpakket:

- De uitgaven uit het basispakket zijn alle uitgaven die als noodzakelijk worden beschouwd.
- Het restpakket zijn uitgaven die bestemd zijn voor de meer vrije bestedingen. Hieronder vallen uitgaven voor sociale participatie, een huisdier, zakgeld en de kosten voor woon-werkverkeer (als men geen volledige bijstandsuitkering meer heeft).

Belangrijkste conclusies/aanbevelingen

- Alle onderzochte huishoudens hebben op de 3 inkomensniveaus voldoende inkomsten om alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te betalen zonder dat er tekorten ontstaan. Wanneer ook de bestedingen uit het restpakket erbij komen, wordt duidelijk dat er voor een aantal huishoudtypen tekorten ontstaan.
- De diverse vormen van inkomensondersteuning in de gemeente Aalten hebben een positief effect op de bestedingsruimte van de inwoners.

- Huishoudens met een laag inkomen zouden hulp van energieadviseurs of gratis/goedkope energieboxen (zoals spaarlampen en isolatiefolies) aangeboden kunnen krijgen.
- Ten aanzien van de meedoenregeling zou de gemeente kunnen onderzoeken om de hoogte van de bijdrage voor volwassenen te verhogen (kosten voor volwassenen zijn vaak hoger) en voor jongeren meer te differentiëren naar leeftijd (geldt ook voor het kindpakket).
- Het Nibud adviseert om ten aanzien van de doelgroep ouderen (vanaf pensioengerechtigde leeftijd) meer rekening te houden met het feit dat zij een steeds groter deel van de zorgkosten zelf moeten betalen.
- Specifiek wordt aandacht gevraagd voor de armoedeval in relatie tot de diverse gehanteerde inkomensgrenzen en huishoudtypen. De armoedeval verschilt per huishouden en hangt af van het gebruik van inkomensondersteuning (lokaal en landelijk).

3. Het vervolg

In het raadsprogramma 2018 – 2022 staat: ‘de raad wil het sociale beleid graag voortzetten en zet in op een effectieve aanpak van de verlaging van de armoede, ook gericht op preventie’.

Landelijk staat armoedebestrijding, en met name het kinderarmoedebeleid (zie brieven SZW van 1 en 23 april 2019 over ambities aanpak kinderarmoede), volop in de belangstelling. Het gezamenlijk landelijk streven is om in 2021 nagenoeg alle kinderen in armoede te bereiken met het gemeentelijke kinderarmoedebeleid. Dat beleid moet bestaan uit voorzieningen in natura en andere vormen van ondersteuning als voorlichting, preventie, hulpverlening en maatwerkregelingen die moeten bijdragen aan hun maatschappelijke participatie, ontwikkeling en (verbeterde) positie van kinderen in armoede. Gemeenten worden hierin ondersteund via een ondersteuningstraject van VNG en Divosa.

Wij zijn van mening dat het armoedebeleid niet los gezien kan worden van het schuldenbeleid. Armoede en schuldenproblematiek liggen in elkaars verlengde. Daarnaast werkt het hebben van (problematische) schulden en het langdurig leven in armoede door naar andere leefgebieden zoals de zorg (gezondheid), re-integratie (werkloosheid) en welzijn (psychosociale hulpverlening). Daarom zijn wij voornemens om een integrale beleidsplan armoede en schuldhulpverlening op te stellen met de volgende speerpunten:

- (lokale) samenwerking en verbinding;
- preventie en vroegsignalering;
- communicatie en informatie;
- maatwerk, vangnet en nazorg.

Argumenten (naast een integrale benadering van armoede en schulden) zijn:

- Het laatste beleidsplan armoedebeleid dateert van eind 2015 en er zijn aanbevelingen/wensen voor een aantal wijzigingen:
 - uitbreiding jeugdfonds sport met cultuur;
 - harmonisatie van de diverse kindregelingen (soort meedoen arrangement) rekening houdend met de uitgangspunten van het aanstaande landelijke kinderarmoedebeleid;
 - aanpassing van de collectieve aanvullende zorgverzekering (gezond verzekerd);
 - harmonisatie van de inkomensgrenzen voor de diverse regelingen.
- Nader onderzoek naar de aanbevelingen van het Nibud/de minima-effectrapportage.

- Opbrengsten lokale initiatieven (o.a. meedoenpact en armoede in de school) en overige landelijke ontwikkelingen (bijv. alliantie kinderarmoede) meenemen.
- Beleidsplan schuldhulpverlening 2014 – 2016 is op 1 januari 2017 verlopen en we zijn wettelijk verplicht eens per 4 jaar een beleidsplan op te stellen.
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening wordt aangepast: aanpassingen van de wet en overige landelijke ontwikkelingen (bijv. convenant vindplaatsen van schulden en start landelijke campagne 'kom uit je schuld') op het gebied van de schuldhulpverlening (brede schuldenaanpak) kunnen worden meegenomen.
- Armoede en schuldenbeleid intern laten aansluiten bij de 'omgekeerde verordening' sociaal domein breed.

4. Tot slot

Na de presentatie van de uitkomsten van het Nibud onderzoek in november 2018 is een particulier initiatief ontstaan op het gebied van armoedebestrijding in de vorm van een Aaltense Meedoenpact. Een kerngroep (met ervaringsdeskundigen) heeft een bijeenkomst voorbereid voor iedereen die betrokken is of zich betrokken voelt bij armoedebestrijding binnen onze gemeente. Op 9 mei 2019 heeft deze bijeenkomst, onder ruime belangstelling, plaats gevonden. Alle aanwezigen zijn gevraagd om een intentieverklaring te ondertekenen met de volgende tekst: *'Armoede kent vele gezichten. Armoede is iets dat verder gaat dan enkel het financiële aspect. Het leidt tot grote problemen en kan leiden tot sociale uitsluiting. Wie in armoede leeft heeft daar zelden bewust voor gekozen en krijgt daarom onze aandacht en ondersteuning. Wij leggen ons hier niet bij neer! De ondertekenaars van het meedoenpact gemeente Aalten, gaan aan de slag om de armoede voor alle inwoners binnen onze gemeente te bestrijden. Dat doen we onder andere door ondersteuning en preventie te bieden, door het niet-gebruik tegen te gaan, door goede informatievoorziening, integrale samenwerking en het vergroten van (financiële) zelfredzaamheid. Met het aangaan van dit pact verbinden wij ons als maatschappelijke organisaties en gemeentelijke organisaties aan elkaar zodat onze middelen en diensten efficiënter en doelmatiger ingezet kunnen worden ten behoeve van onze inwoners'*.

De gemeente Aalten is ook gevraagd om bovenstaande intentieverklaring te ondertekenen. De kerngroep gaat samen met de gemeente verder aan de slag met de opbrengsten van de bijeenkomst en de doelstelling van dit initiatief.

